

LA CADENA DEL CÒR

T'ai cantat, ai cantat tos ivèrns aboriús
Mon país e tos prats acaptats de vacivas*
E tas combas, e tas montanhas agradivas,
E tos tèrmes fuelhats, atintats* sus dels rius.

Dels rius candes e clars, e frescòts e tan viús !
Ai cantat tos drelhièrs* nauts e prims ont las grivas
Váun picorar, jos la nèu, las adrelhas* tardivas ;
Ai cantat lo cièu blu de tos gentes estiús.

Aquò fach, me soi dich : De qué váu cantar g-ara ?
Mès, vals autres país, quand ai virat la cara*,
Mos pès aviáun pres raïç dins lo sòu* auvernhat.

Ai sentit que, sus ieu, pesava una cadena,
Ò mon país ! e que dins ta rufa codena,
Demorarai totjorn plantat com'un vernhat !

Arsèni VERMENOSA
Jos la clujado

* vaciva : *jeune brebis* ; * atintat : *incliné, mot auvergnat* ; * drelhièr : *alisier des oiseaux* ;
*adrelha: *baie, airelle* ; * cara : *visage, face* ; * sòu / sòl : *terre*.

CANTA-GRELH - Revue trimestrielle, éditée par le **Grelh Roergàs**, 15, avenue Tarayre, 12000 RODEZ - Directeur de la revue : Maurici BÒNI - Prix de l'abonnement : **100 F** - C.C.P. : **GRELH ROERGÀS 3 397 62 Y Toulouse** - Pour l'abonnement, s'adresser à : **Albert BIBAL, 1, rue George-Sand, Bel-Air III, 12000 RODEZ** - Prix du n° : **30 F**

Commission paritaire n° AS 71775

CANTA-GRELH

N° 34

DECEMBRE 1997

MESSATGE, VENGT D'AUVÈRNHA

Pensada unica, lenga unica, vestidura unica, abeurada unica, mangilha unica, telé unica, cançon unica et tot lo demai americanoïd.

Fa pas meissant lo veire, l'unificacion del monde es en bon caminament. I anam tot drech.

I a pas que la natura, encara garcièra, que s'atarda, mas pas per un bèl brieu probable, a nos pòndre sovent diferents, de nas, de pèl, de tufa, e mai de caractari quand ne vira...

Segur que d'unes lo regrètan, e coma cal ! Del punt de vista economic i auria benlèn a i ganhar bravament. Se totes èrem de talha pariona, sauriam cossí cal far nautas las pòrtas, lòngs los lièches e cossí cal talhar los vestits en cordeladas ! E s'aviam totes la mèima largor del cuol sauriam au mens cossí cal preveire los sètis dins nòstres transpòrts, publics o non. Non pas que, ambe tantas diferéncias !

M'enfin ! Cal pas tròp se desanar, se desesperar ! Ambe la "*clonicultura*"¹ que s'anóncia, un esper novèl se lèva sus l'Umanitat.

Sabèm ben, malurosament, que d'unes passeïstas son capables d'ensajar de se metre en travèrs del progrès. Benlèu temptaran ambe d'interdiccions, ambe de lèis estupidas, d'empachar la naissença proximala del "clonòme"². Pas per un brieu. L'òm arrèsta pas la mar.

A ! La polida causa que nos espèra, coma nos o dis l'amic Robèrt MARTI :
*"Deman serà un deman de miralhs ; te poiràs véser passar per la carriè -
 ra sens te bolegar de l'ostal. Lo quite mite de te véser passar dempuèi ta
 fenèstra serà vengut realitat...*

*Se tot aquò vos fa páur - e se compren - es mai que ora de se'n mainar.
 Lo clonatge vos fa pessament ? Mas, fa de temps qu'a començat, a l'amagat"*³

Pensi ben que lo clonatge cultural, coneissèm plan aquò, nosautres Occi-
 tans. Fa temps que nos demandan de pèdre nòstre èime, nòstre lenga, nòstre
 anar. Nos cachen totes dins una fachoira unenca per nos en sortir totes coma
 cabecons d'un sol mòtle, afraironats, embessonats, aparionats, egals, uniformi-
 sats, castrats culturalament, sanats e fièrs d'o èstre ! Digatz-me : *Las
 Demoisèlas* de Bodon, coneissètz au mens ? De qué i crida Joan BODON e d'un
 biais tan patetic qu'i a pas al monde òbra pus fòrta per protestar contra la castra-
 cion culturala ?

E de qu'an dich e fach nòstres Ancians ? Que de rampèls de lor part per
 quilhar lo cap, plegar pas l'esquina, demorar dreches e fièrs ! *"Paure Pòble, cri-
 dava MOULY, s'agiriá que te revelhèsses ! Se sabiás cossí t'an mentit !"*

Aquel CANTA-GRELH nos parla dels Auvernhas. Òsca al pòple fièr
 e reguèrge de la montanha ! Òsca a lor poèta VERMENOSA que dejà cantava la
 diferéncia :

*"Mès Dieu nos faguèt pa'l compàs :
 Diferents d'ama e de tufas,
 Sèm per bonur coma las trufas,
 Qu'una es lisa e l'autra z'es pas..."*

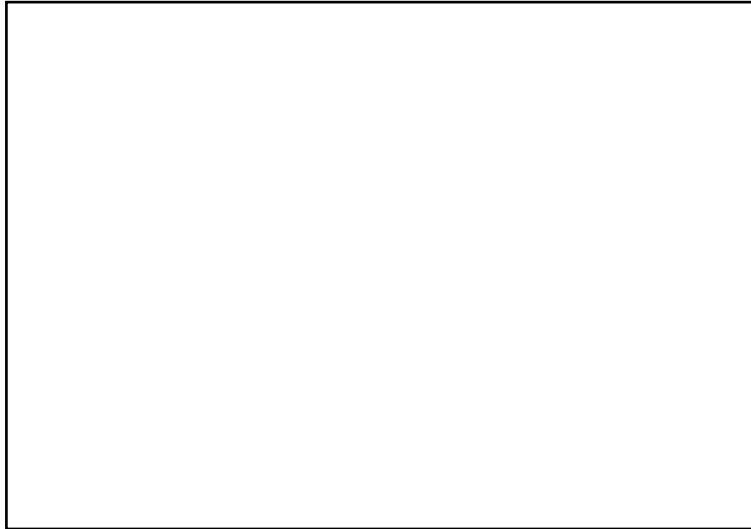
Grand-mercé a l'Auvèrnha, filha de Vercingetòrix, e totjorn quilhaira del
 drapèu de la libertat !

CANTA-GRELH

1. Mot que sembla creat per Robert Martí, president I.E.O.

2. Mot fargat pel secretari del GRELH ROERGAS, Maurici de Bòni,

3. Citacion de ROBERT MARTI in OCCITANS n°78.

A. DURENCA : P. REVELLAT, Z. BÒSC. M. CADARS, mèra.

VIDA OCCITANA

• *Dins lo mes d'agost se faguèt l'inauguracion e la benediccion de "Nostra-Dama d'Aubrac" suls confins de Cantal - Lozèra - Roèrgue. Cadun i anèt de sa dicha. M. lo President CENSI, susprenguèt agradiosament los occitans en apiejant la siá sus lo polit cant : "Aubrac !", paraulas de Z. BÒSC, musica de David JULIEN. Auretz plaser de legir lo tèxt en integralitat.*

• *Donarem qualques ressons de nòstra amassada de Durenca ont nòstres amics nos recaupèron tan plan. Una capelada farem al novèl majoral Jòrdi PASSERAT e senhalarem la parucion d'un novèl obratge a l'intencion dels botanistas.*

• *Lo dossièr nos passeja, a través lo temps, en Auvèrnha : Sèm a fuelhejar las òbras, e aital descobrirem la literatura anciana e actuala dels nòstres vesins e amics. Es a Z. Bosc que debèm aquela causida de flors. Mercè a el.*

NOVÈLAS OCCITANAS

- *Dimenge 3/08/97 : Edificacion de l'estatua N. - D. d'Aubrac*
Aqui çò que diguèt lo President de la Région "Midi-Pyrénées"

Les Aveyronnais qui pratiquent la "Lenga Nòstra" connaissent bien et apprécient le poète rouergat Zéphirin BOSC. Celui-ci écrivit un très beau poème en occitan inspiré par la terre d'Aubrac. L'Abbé JULIEN, un autre aveyronnais et musicien célèbre, mit en musique le poème de BOSC.

Rassurez-vous, il n'est pas dans mes intentions de vous interpréter la chanson. Si j'évoque le thème du poème de Zéphirin BOSC c'est parce qu'il me paraît très adapté à la cérémonie d'aujourd'hui. Le poète rappelle d'abord qu'en des temps très anciens des populations farouches parcouraient les hautes terres sauvages. Soumises aux forces occultes de la nature elles voyaient dans ses déchaînements la manifestation de l'incompréhensible courroux de leurs Dieux.

"Aubrac Tèrra Pagana", chante le poète.

Plus tard, beaucoup plus tard vinrent les temps des grands pèlerinages. Romieux et Jacquaires traversaient l'Aubrac au péril de leur vie. La domerie leur offrait un asile de sécurité, d'accueil et de prière.

"Aubrac Tèrra Romana", "Aubrac Tèrra Crestiana"

Pour conclure le poète évoque les hautes terres en notre siècle en parlant de :

"L'Aubrac Tèrra Abelana"

Aubrac, terre généreuse et fidèle. Fidèle à ses racines, fidèle à son identité, fidèle à sa foi chrétienne.

Hervé VERNHES et Zéphirin BOSC nous racontent la même histoire ; L'un utilise la richesse du verbe occitan, l'autre la sculpte mot à mot dans un bloc de granit, mais le double message de fidélité et de générosité est bien le même dans les deux cas.

De ce sommet du Moussous, par temps clair et avec un bon instrument, on distingue au sud-ouest une autre chaîne de montagnes ; les Pyrénées. Une cime y culmine dans notre région : Le Pic du Midi de Bigorre. Son observatoire en a fait l'un des hauts lieux de la connaissance scientifique de l'univers. A l'aide de puissants instruments les savants en sondent les confins pour y découvrir le secret de nos origines.

Nous savons cependant qu'il existe une autre voie de la connaissance, la voie spirituelle de la foi et de l'amour. Loin de se contredire les deux approches convergent et se complètent pour atteindre un jour, nous dit le Père TEILHARD, la

compréhension ultime. L'Omega.

La Région Midi-Pyrénées a bien de la chance. Toute entière déployée entre ces deux montagnes il y suffit de lever les yeux vers les sommets, au nord le Mous-sous, au sud le Pic du Midi, pour y déceler le double repaire de son avenir et de sa sauvegarde.

• **La Sant-Justin del 8 d'agost 97 a Durenca**

Ne gardam un plan bon sovenir. Après nòstre Acamp general del matin, sus las 11 oras la glèisa s'empliguèt de monde. Los Durencòls èran plan nombroses. La corala parquiala animèt plan los cants, menats de mèstra man per l'abat David Julien. Lo paire Ubèrt FAU presidèt l'ofici e donèt un mèstre presic sus la familha. Après messa, davalada al molin de Ropeirac, desvelament d'una lausa per rapelar lo passatge apr'aicí de Justin BESSON, d'Arthémon DURAND, lo Picoral, e enfin de Joan BOUDOU.

Presa de paraula, de COSTES, president del S. I. de M. Marius CADARS, mèra de Zefir BOSC, e enfin de Patric REVELLAT, assessor de mantenéncia, representant lo capolièr del Felibrige Pèire FABRE.

Vin d'onor plan presat jols ombratges a la broa del riu. Taulejada enfin de 145 participants. De senhalar l'animacion d'après lo repais, ofèrta per los joves de Durenca, jovenòts, e pus bèlses, jos la direccion d'ensenhaires afogats, que l'òm sauriá pas pro mercejar. Cal dire tot nòstre grat a la parròquia, al S. I. e a sos responsables, a la comuna e a son mèra que an multiplicat los signes d'amistat e de bona ajuda, a l'ostalariá Crouzet e a tot son personal que serviguèron un repais plan e prestament servit.

Grand mercé a DURENCA de la part de totes los Grelhons !

• **"Plantas e erbas dels cantons d'Entraigas e de Mur-de-Barrés"**

Zéfir BOSC publica aquel repertòri d'après los trabalhs del botanista Joan CARBONÈL (1864 - 1934). Lo nom de mai 500 plantas es donat en latin, en francés e dins la denominacion locala. Aquò dóna un numerò especial de la revista LO CONVISE, mestrejada per Nadal LAFON. Val 35 F. *Lo Convise, Bastiment del Relotge, 9 Plaça de la Patz, 15000 Aurilhac.*

• **Lo Paire Jòrdi Passerat, majoral**

La remesa oficiala de la cigala d'òr a Jòrdi PASSERAT se faguèt a Comberougièr, ras de Montauban lo dimenge 7 de setembre. Après una messa solemna en òc, la cerimoniá se debanèt sus la plaça del vilatge al mièg d'un grand estrambòrd. Après la taulejada la fèsta populara reprenguèt ambe participacion dels gropes presents.

L'AUVERNHA A MANTENGUDA SA I

Lo n°33 de CANTA-GRELH nos a contada l'istòria del reviscol felibrenc en Auvernha. Avèm facha coneissença ambe qualques braves obrièrs de la lenga, tant ancians coma actuals.

Nos mancava de poder nos congostar de qualque bon talhon d'aquela letra - dura occitana. Es çò que nos prepausa lo dossièr present.

I - LOS DAVANCIÈRS DE LA LENGA :

. Abat Joan BOUQUIER (1720/1804),

Era de Leynhac, al ras de Mours ; Prèire comunautari, daissèt una òbra, lo pus sovent satirica, que compren de poesias diversas e de cançons del temps de la Revolucion.

DIALÒG EN VÈRSES

L'Ome :

As ben bèl far,

Pr'aquò tu sauràs mas me plaire ;

As ben bèl far,

Pr'aquò sauràs pas m'agradar.

Lo soenh que tu prenes, pecaire,

Non servirà pas de gaire,

As ben bèl far !

La Femna :

Paure badau !

Tu creses quand ieu m'adonise

Paure badau,

Qu'aquò's per tu que ieu zo fau

Pense pas a tu, t'en respònde

Mai que se n'èras pas al monde

Paure badau !

DIALÒG AMB UN NOTARI

Al notari :

Notari, te vòle avertir

Per qué l'ocasion se presenta

Que la garda quauque matin*

Te vendrà quèrre la serventa (bis)

La t'avèm ben daissada pron

Contenta-te de la rason (bis)

*Ela fa plan son torn d'ostau**

E jusqu'a l'ora presenta

*Ela m'a servit coma cau**

E m'es estada obeïssenta (bis)

Siasca lo jorn, siasca la nuèch,

Es prèsta a me caufar lo lièch. (bis)

Responsa del notari :

Que diables vos embarrassatz !

Qu'òm age una serventa a la mòda

Es-que quò's de vòstres afars ?

Cadun coma pòt s'acomòda (bis)

L'ai logada, me fa plaser,

Ieu ne fau a z'ela tanben. (bis)

Replica :

Ò ! Lo te caufa ben que tròp,

Amai lo pus sovent sens brasa !

Aquò es per aquò, encara un còp

Que la vau sortir de ta casa (bis)

En atendent, se me cresiás,

Tu mèime la ne'n sortiriás. (bis)

* Indicas : qualche / quauque, ostal / ostau, cal / cau : la vocalisation du "l" qui devient "u" est fréquente dans le parler auvernhat.

MANTENGUDA SA LENGA

EXTRACH D'UNA CANÇON ALS PAISANTS (1793)

<i>Quala rejoissença</i>	<i>La tèrra es pas ingrata</i>
<i>Brave cultivator</i>	<i>Te paga lo trabalh</i>
<i>Quand veses ta semença</i>	<i>A fôrça que la gratas</i>
<i>Créisser de jorn en jorn ;</i>	<i>Te fornís çò que cal.</i>
<i>Quand Cerès la deéssa</i>	<i>A fôrça que trabalhas</i>
<i>Del bon fruch, del bon gran</i>	<i>Que fòses dins ton fons</i>
<i>Te consèrva la pressa</i>	<i>Tròbas dins las entralhas</i>
<i>Jos ta poissanta man</i>	<i>Çò que te fa besonh. (...)</i>

. FRANCÉS de MURAT (1766 / 1838)

Era de Fontenilhes - Santa-Aulària. Panfletista patesenc e etnòlòg, escriu dins lo parlar de Murat. Per sas òbras citarem : * *Lo trauc del lop (poèma)* ; * *Vai lèra lèu (raconte d'una caça movimentada)* ; * *Lo vèri e lo daret (le verrat et le bélier, pèça satirica de 400 vèrses)* * *Musique, danses et chants de jadis (collectage)*.

LO PARLAR DE MURAT : PARTICULARITATS.

Lo i de sosten s'emplega fôrça e se pronóncia dins lo parlar de MURAT. Exemples : *brave / bravei ; conte / contei ; fe / fei ; les / leis ; espelar / espeilar ; del / deil ; ne / nei ; dire / direi... eca...*

De mai lo "c" dur se vira en "ch" : *cal / chau*.

LO JUTGE ESPEILAT

Escotatz bien, garçons e filhas
Un bravei còntei, per ma fei
Barratz lo quiol, durbètz leis doas aurelhas
Teinetz vòstra lenga e veiretz.
Un còp un rei qu'apeilavan Cambisa
Faguèt espeilar, tot entièr
Un jutge qu'aviá la bestisa
Coma n'a tant, dei mau far son mestier.
E de sa pèl bien preparada
*Cambisa ne faguèt captar**
La cadiera deil camarada
Quei lo deiviá remplaçar
Aquò n'i faguèt res ; Cambisa aviá bèl faire
Leis auriá toteis espeilats
Quei se serián pas corrijats.
*E pertant aqueil rèi n'èra pas un chardaire **

*Enfin coma deison leis uns ;
 Se leis Cambisa son tròp raleis *
 Leis maissants jutges son comuns...
 Adonc se l'ancien temps n'es pus
 N'es pas dei mèima deis abús
 Quei per malur deimòran e sei corritjan gaire
 E leis jutges d'aneit* coma deil temps passat
 N'abaston dei Cambisa e dei son escorjaire :
 De jutjar dei travèrs aun deispuèi contunhat. (...)*

Indicas : captar / acaptar : recouvrir ; chardaire / cardaire, cardeur, écorcheur ; raleis / rares : rares ;
 aneit/uèi: aujourd'hui.

ROMANÇA

*Levatz-vos totes, es vòstra ora
 Joves e tendres pastorèls
 E vos tanben genta pastora
 Venètz gitar* vòstres tropèls*

Lo vent fug, las estialas baisson
 Les auvelons chanton l'amor
 De bon matin les motons paisson
 E chèrchon l'ombra al còr del jorn*

*Profitatz de la matinada
 Imitatz lo mèrle e lo tord
 Que fason l'amor sus la rosada
 E se caresson nuèit e jorn.*

*Venètz, bèlas pastoreletas
 Chascuna ambe vòstre pastor
 Venètz, culhirem las floretas
 E respirarem la freschor.*

*Aqueste ser per nos distraire
 Sus l'erbeta venètz dançar
 E per pagar lo musetaire
 Pastoras lo chaurà'mbraçar.*

Indicas : Gitar lo tropèl : delargar, far sortir ;
 estialas / estèlas : étoiles.

. Abat Joan LABOURDERIE (1776 - 1849)

Era de Chalinargues, de l'encontrada de Murat. Orientalista, presicaire de renom, poèta a sas oras, nos a daissat : "*Dissertation sur la langue romane*", e tanben es el que, sus la demanda d'un ministre de Napoleon, se carguèt de far la traduccion de la "*Parabole de L'Enfant prodigue*" dins lo parlar de Murat. Ne donam aicié quelques extraches que faran plan veire las particularitats localas del parlar.

"Parabole de l'enfant prodigue, d'après la Syriaque".

11. En òme aviá dos efants.

12. Lo pès joine diguèt a son paire : *Mon paire donatz me la part de l'eiritatge que me revei. Lo paire lor partagèt sa fortuna.*

13. Quarques jorns après, lo joine garçon ramassèt son ben e partiguèt per vodiajar diens un país estrangier e dissipèt atí tot çò qu'aviá en debauchar.

14. Après qu'aguèt tot manjat, la famina se faguèt sentir per tot aquer país e ser cominquèt a conéisser lo besonh.

15. *S'enanèt d'atí, se logèt a un riche borjais que l'envodièt diens ena bòria per gar - dar los cochons.*

16. *Aurià ben vogut ramplir son ventre de las calofas que manjavon los cochons, mèi degús ni'n donava (...)*

Particularitats locals : En òme / un òme ; lo pès joine / lo pus joine ; revei / reven ; quarques / quelques ; diens / dins ; atí / aquí ; aquer país / aquel país ; diens ena bòria / dins una bòria...

. Joan-Baptista BRAYAT (1778 - 1838)

Nasquèt a Boisset (15), foguèt oficièr de santat. Es un poèta umorista que nos a daissadas doás plegas de vèrses :

- *Vers patois par un berger de BOISSET*
- *Nouveaux vers patois de J.-B. BRAYAT.*

L'AVARE (Extrach)

*Un onèste òme e un avare
Se semblon pas, ieu vos declare.
L'un es amic e bon parent
E l'autre n'aima que l'argent.
Tota la vida gu'el s'aplica
A trabalhar pel rèi de pica,
O viu pus lèu per qualque ingrat
Que li tarda que siá enterrat !
A l'avare, vos fiètz pas gaire
Per del argent vendriá son paire !
Lo velhant juscas a la mòrt
Se fa un dieu de son tresòr...
Mès, quand la mòrt li rend visita
Gu'el deuriá canjar de conduita,*

*Deuriá detestar sa passion
Et tot entièr se donar a Dieu...
Mès aquela passion funèsta
Se quita pas coma una vèsta
E d'après l'oracle rendut
L'òm mòrt coma l'òm a viscut...
Aquel que vos fasiá languir
Aqueste còp ven de morir ;
Nebots, cargatz vòstre mantèl
Venètz l'acompanhar al tombèl
E per faire segon l'usatge
Ploratz sens molhar lo visatge
Car paupar de l'òr e plorar
Aquò n'es pas aisat de far !*

L'òm aurà remarcat, amb aquel talhon l'aisança de la versificacion e l'elegància de l'expression, marcas d'un poèta pro remarcable.

. Joan-Baptista VEYRE (1798/1876)

Es nascut a Aurlhac, e foguèt ensenhere-regent a Sant-Simon. Son òbra es recullida dins *Los piaulats d'un rèi-petit* (1860)

NOSTRA LENGA

Après la vesita que faguèt Jasmin als poètas d'Auvèrnha :

Lenga aimablòta	Immortalisada.
Tant polidòta	Ara n'as plus páur de morir
Que cantejava nuèch e jorn	Quand de trobaires
A sa pastoreleta	Cançonejaires
Benurosa de son amor,	Un fum ne'n va pungir !*
Ta glòria meritada	Nòstras montanhas
Pecaire, anava s'escantir.	Nòstras campanhas
Jasmin, uèi, l'a reviscolada,	Jos sos pas los veson espelir !

*pungir : *poindre, surgir.*

. Frederic DUPUY de Granval (1802/1859)

Poèta d'Aurilhac, nos daissa un òbra poetica e didactica consequenta : *Un exilat* (1850) ; *Las estrenas de Joan GUETRÀS* (1850) ; *La grammaire patoise* (1850) ; *Mas estrenas als enfants* (1854).

LAS ESTRENAS DE JOAN GUETRÀS

Cançon sus l'aire del Cabanon.

1. L'i a lèu tres ans que la França indignada
Cassava un rèi que fasiá son malur.
Quand entendèt petar la fusilhada
Felipa part, s'escond coma un volur.
Malgrat los plors dels sieus e de lor clica
Lo pòble fièr d'èstre mèstre a son torn
Fa proclamar pertot la Republica
Al crane son de trompeta e tamborn.
2. Nòbles, borgès, ambe les proletaris
Plantan en cantar l'aubre de Libertat.
Sans les sonar, les curats, les vicaris,
En suspelís venián los baptejar.
Lo grand senhor, passat per la colica
Al cabaret s'arrendiá de cridar :
"A bas lo rèi ! Viva la Republica!
Braves enfants, nommatz-me deputat !"
3. Te'n raportant a lors bèlas promessas
Lor as donat lo foet per t'estrelhar !*
Coneisses uèi que valon lors caressas,
Fáun de potons quand vòlon plan gafar.

Cresiás votar d'après la lèi novèla
 E de causir de bons representents ?
 Tu t'ès trompat, paubre Joan de Nivèla
 Cau* dels escuts per aver del bon sens !

4. Duviáun per res tenir dins las escòlas
 Los tieus enfants e les rendre sabents ;
 Mès tot aquò n'èra que faribòlas
 Seráun des ases enquèra per longtemps.
 T'aviáun promés que porriás lo dimèrgue*
 Beure de vin sens pagar cap de dret :
 Quand auràs set beuràs chas tu de mèrgue*
 Montalembert barra les cabarets...

5. Espèra ben que començas de veire
 Paubre paisant que se foton de tu !
 Cau sans tardar que la machina vire
 O per ma fe, paubre enfant, ès fotut !
 Se cada jorn te sarran la correja
 Aquò's finit, porràs plus vergenar* ;
 Ser e matin te netejan la grepcha*
 Te laisseráun que los uèlhs per plorar.

6. Lo solelh duèrm ; Quand tornarà "paretre"
 Del brave temps, n'en caurà profiter ;
 Joves e vièlhs, al trabalh se cau metre,
 Pas de fenians, cau totes se levar !
 Avèm besonh de faire una bugada
 Lo linge fin s'acaba de gastar ;
 Assertam plan aquesta sablonada
 Per n'aver pas besonh de l'i tornar !

*estrelhar : *étriller* ; *cau / cal : *il faut* ; *dimèrgue / dimenge : *dimanche* ; *de mèrgue : *du petit lait* ; *vergenar : *faire l'amour* ; *grepcha / grépia : *mangeoire*.

II - LOS AUTORS DEL TEMPS FELIBRENC

. Augusta BANCHAREL (1832 / 1889)

Escrivan e jornalista nascut sus la comuna de Relhac (15) e que foguèt un dels primièrs a comprendre la portada de l'apèl lançat de Provença per Frederic MISTRAL.

Son òbra : *La grammaire et les poètes de la langue patoise d'Auvergne ; Poesias satiricas e politicas, recullidas per Nadal LAFON e Joan FAY, edicion 1990.*

À MOSSUR VERMENOSA

"En aquel temps los poètas se fasiáun pas de presents, dins lors vèrses !"

Z. Bòsc

Mon porcèl vos desplaï car "Mossur VERMENOSA"
 E sans saber d'ont ven lo ficatz dins la bosa ;
 Mon porcèl es estat d'un celèbre curat
 Rabelais l'a ellevat, Cervantes l'a educat.
 Vòstres catons son blancs ; les marguilhièrs les règlon
 E les curats les lècon.
 Graupinharáun ben lèu, car dins aquela casta
 Áun arpas e arpions e grifon quau que siasca...
 Ieu som amb Rabelais
 Vos sètz amb los abats
 Sèm plan lònh... Mès seriam fetivament pus près
 Mossur, se vos siatz pas autant enfarinat.

Avenir du Cantal, 2 mars 1888

*Se sentís aquí lo resson de las diferéncias d'opinions politics. Se poirà legir
 pus luèn la resposna de VERMENOSA.*

. Los dos fraires GÉRAUD d'Aurilhac :

- Monsenhor Pèire GÉRAUD (1842 / 1922)
- Majòr Lovís GÉRAUD (1852 / 1917)

L'ainat Pèire passèt pel Seminari de Sant-Flor per devenir prèire en 1865. Professorat a Plèus, licéncia a París, temps de vicari (Massiac, Sant Cernin)

"E quò seguèt après, la vida fòra terraire, aquela que nos dòna la languida, a nautres Auvèrnhats, e que fa que lo país, de lài lònh, nos apareis coma un paradís, ont fa bon viure. Preceptor en Alemanha, a Madrid, puèi en Romania, ensenhèt als filhs de ministres e de princes. Aquò es benlèu subretot a Bucarèsti que l'òme poguèt donar la mesura plena de sa valor coma arquiprèire de la catedrala latina.

Mas ont que seguèssa, Monsenhor aimava melhor que tot son Auvèrnha, sa Jor - dana, lo Puèch Corní, lo Ròc dels Penduts. Son regrèt a gu-el èra aquel de l'Auvèrnha. E calriá pas far ges de mepresa : Aquela "Lisou" del regrèt tant coneigut es pas altra causa que la personificacion d'una Auvèrnha aimada, desirada e, pecaire ! aluenchada : tan lònh que son carmèl de felibre la sonava, e gu-ela que gardava tot son cur l'entendiá plus :*

"Mon carmèl te sòna. Tu n'entendes plus..."

Amorós de l'Auvèrnha, l'èra tanben de sa clara lenga d'òc. Seguèt ambe VERMENOSA, l'abat COURCHINOUS, e ambe son fraire, un dels mèstres alandaires del Felibrige chas nautres. (...)

Quand moriguèt en 1922, aviá plan servits son Dieu, son Auvèrnha e la França". "Mai que fraire, mas encara amic d'un mèma idèiau seguèt Lovís-Bernat Géraud, son capdèt, aquel que tot lo monde a z'Aurlhac, disiá "Lo Major".

Aviá coma son fraire Pèire coneiguda la languina fòra de la genta tèrra cantalesa.

Après èstre estat ensenhat al pichòt Seminari de Plèu (Pleaux) faguèt sos estudis de Medecina a París. Seguèt Director del Servici de Santat per la XIIIme Region, Inspector General del temps de la guèrra de 1870, puèi partiguèt en Tunisia. Reçaupèt vint-e-sèt recompensas de l'Acadèmia de Medicina per sos trabalhs scientifics !

Son òbra poètica es abondosa. Tot lo vièlh Aurlhac passa dins sas tròbas... E qu'un vocabulari truffandièr, riche, florit, en una cascalhada de rimas cantairas !!!

*D'après lo Majoral Joan FAY
Lo Cobreto n°26 - 1964*

Vaquí ara quelques tròces d'aqueles dos fraires.

A LA NOVELA "COBRETO"
(en gràfia normalisada)

*Qu'es devengut tan lèu passat
Lo brave temps de ma joinessa !
Sentirai pus a mon costat
Sa frescura ni sa caressa.
Ai bèl cercar, paures enfants
Culirai pus las flors d'antan.
Sens far cap de mistèri
Vire val cementèri !
Ont son passats les trobadors
Que fasián bronzir la Cabreta,
- Tan plan que ne'n dançava la meneta -
E VERMENOSA, e l'abat COURCHINOUX
Gloriós de la lenga mairala,*

*E lo fièr duque de la Salla
Lo curat FOUR, e lo MAJOR...
Cossí lusiá "La Pousco d'òr"!
Que sentiá bon la "Flour de Brouso"
L'un plan quilhat, l'autre lo possa !
Sus totes, engrunats, es passada la mòrt !
Lo pus fèble es restat per entarrar les fòrts !
Pel darnièr còp que ma voètz cante
En ton onor, Cabreto, renaissenta ;
Lève, ramplida jusc'al bòrd
La copa Santa !
Mgr Pèire Géraud*

NADAU

<p>1 - La granda campana
Bronzís dins la plana
D'ostau en ostau
Dins cada mainatge
Brandís son messatge
Nadin e Nadau !</p>	<p>2 - La pichona tinta
De sa voètz tan ginta
Son trinhal tan gai.
Lo son fa de sòrta
Que lo vent l'empòrta
Deçai e delai.</p>
<p>3 - La plus bèla mònta
Davala, remònta
Fa lo cap-bordon
L'autra qu'es pus nauta
Se bolèga e sauta
Com'un cabridon.</p>	<p>4 - Al cièu las estièlas
Lusisson tan bèlas,
Venètz pastorèls
La luna es levada
Totada escarbilhada
Laissatz los tropèls.</p>
	<p>5 - Venètz a la fèsta
Que pertot s'aprèsta
L'Enfant es vengut
Lo Dieu tot aimable
Dins un paure estable
Per nautr'es nascut.</p>

Pèire GÉRAUD

*Indicas : Nadau / nadal, ostal / ostau, cièu / cièl, estèla / estiela.

LOS COSTOLINS

Los costolins o costovins, monde de Roèrgue (Entraigas, Pons) van a la bona sason vendre lor denada jucas a Aurlhac o al Pajon. Lovís GÉRAUD ne tira amusement.

<p>1. <i>Gaudòt* coratjós</i>
<i>S'avètz l'ocasion</i>
<i>D'anar val Pajon*</i>
<i>Manjar pescajon</i>
<i>Al cors de la vida</i>
<i>Quand ven la sason</i>
<i>Decont margarida</i>
<i>Rosada e gason</i>
<i>Fáun maridason</i>
<i>Veiretz dapasson</i>
<i>A bèl talh de brida</i>
<i>Caminar, bessons,</i>
<i>Òmes, asicons.</i></p> | <p>2. <i>Quelses paladins</i>
<i>Son des Costolins*</i>
<i>Filhs del Bas-País</i>
<i>En deçai París.</i>
<i>Pus secs que viets d'ase*</i>
<i>Diriatz d'Arlequins</i>
<i>Montats sur Pegasa</i>
<i>N'áun les èrs coquins</i>
<i>Les tinchs grataquis*</i>
<i>Tan fièrs que marquis</i>
<i>Se trantialan l'ase</i>
<i>Suls biaçons claufits</i>
<i>De tetons confits.</i></p> | <p>3. <i>La vila de Pòns</i>
<i>Qu'es d'aqueste pòm*</i>
<i>De l'antique pònt</i>
<i>D'Antraigas, les pònd</i>
<i>A plena niucada*</i>
<i>Lor dòna de vam</i>
<i>Quand la frejolada</i>
<i>A flaquit davant</i>
<i>Lo solelh levant</i>
<i>De son flòc vivant</i>
<i>Totas calhaugadas</i>
<i>Las carraus lai lònh</i>
<i>Pintran lo riban.</i></p> |
|--|---|---|

4. Nèu, plèja o bèl temps,
 Son totjorn contents ;
 Cada quatre-temps
 Orlhac les attend
 E plan que se'n carra !
 Váun coma lo vent
 E sans cridar gara !
 Pèrta d'un moment
 Vau pèrta d'argent ;
 Del solelh ardent
 Que burla* la cara
 La nuèch les defend
 Amb son alivent.
5. Arriban matin
 E tòrnan partir
 Avant despartin
 De restar pr'atí*
 N'aun pas la paciènça
 De qué faire atí*
 Son pas de despensa
 Un briat de pontin*
 Pro per un cotin
 De sabor patir
 Tot còp les dispensa
 Beure ? Bata atí !
 Tua l'apetit !
6. Vai, costolin, vai !
 E tròta de biais,
 Saqueja ton grais,
 A l'ora ont se jai
 Tot aquò qu'a vida !
 Que, fièr de son fais
 Sus la nèu trupida*,
 Sus la flor de mai,
 L'estolha o l'engrais,
 Ton muòl, totjorn gai,
 A l'anca solida,
 Se garde jamai
 De te traire enlai !

Lovís GÉRAUD, dit "lo Majòr"

*Indicas : Gaudòt, *urnom des Aurillacois* ; Lo Pajon / Al Pajon : *Arpajon* ; Aqueste pòm / aqueste pam ; niucada / nisada : *niché* ; Costolins / coustouïs / costovins ; viets d'ase : *verges d'ânes* ; Les tinchs grataquis / gratacuols : *le teint rouge* ; Burla / brula ; Pr'atí / pr'aquí ; Atí / aquí ; Pontin : *plat de résistance* ; La nèu trupida / trepida : *piétinée, tassée*.

. Majoral Arsène Vermenosa (1850 / 1910)

Nascut e mòrt a Vieilles d'Ytrac (Cantal) - Primièr President de *l'Escolo Oubernhato*, Director de *Lo Cobreto*.

Òbra : *Flour de brouso* (1896), *poèmas* - *Jos lo cluchado* (1908) *poèmas*.
Les Inedits de Vermenouse publicats pel Convisse d'Aurilhac (1996).

RESPONSA A MOSSUR BANCHAREL

*Al temps que las bèstias parlavan,
 - Vos, Mossur Bancharèl, que sètz un bocin viu
 Veguèssetz pas aquí cap allusion -
 Una cabra nasquèt, que sos mèstres aimavan.
 Car aquela cabra, un tresòr,
 Lor fasiá de las cròtas d'òr.
 Un boc rosse e barbut que dins un prat paissava
 Veguèt la cabra un jorn coma crotava.
 Et veguèt qu'una femna arribava al galòp
 E se teniá darrièr amb'un esclòp.
 Lo boc, qu'èra pas fin, part e tot d'una tròta
 Gu'el atanben volguèt faire amassar sa cròta...
 Mès la femna l'agachèt pas
 E li fiquèt un reire al nas !*

Indicas : reire / rire ; veire tanben : *La cadena* en paja de cobèrta.

. Canonge Francisc Curchinoux (1859 / 1902)

Nascut a Sant-Mamet, professor a Plèus (Pleaux), a Sant-Flor, director de l'Escola Jean GERSON (París), fundador de *La Croix Cantalienne*, e de *l'Imprimerie Moderne* a Aurlhac, que publicarà l'òbra occitana de VERMENOSA.

Òbra escricha : *La pousco d'òr, 1884, poèmas.*

PREFÀCIA DEL RECVLH

De mon libre, en virar los fuèlhs	Se quauqu'un se ditz que parlavon
Se quauqu'un pensa a nòstres paires	Pel mèime endrech, jol mèime cieü
Tots aquestes mòrts, que pecaire	La lenga que vos parle ieu
Jos la crotz negra en s'anar jaire	E qu'amb ela pregavon Dieu
Sosrisents aun barrat los uèlhs.	E qu'èron fièrs, libres s'aimavon ;

E se quauqu'un pensa atanben
 Qu'aquò's certa una causa a faire
 Amb lo sovenir de ses paires
 De gardar lo lenga pecaire
 Serai recompensat pron ben.

ESTIELA

<i>Una nuèt</i>	<i>D'una mòrta.</i>
<i>Una estièla</i>	<i>D'a la pòrta,</i>
<i>Pichonèla</i>	<i>Quand vegèt</i>
<i>Davalèt,</i>	
<i>E venguèt,</i>	<i>L'amistosa</i>
<i>Bravonèla,</i>	<i>Pietadosa</i>
<i>Far candièla</i>	<i>Dieu plorèt...</i>
<i>Dessul lièt</i>	

. Enric Domergues (1869 / 1944)

Òbra : *Contes e Parpandejadas.*

LOS PASTRES D'EN CAUVÉS

Los pastres d'En Cauvés gardavan totes a massa las fedas pels brossièrs. Aqu'èra la sason de las cerièjas. Coma d'aquel temps n'èran pas tan caras coma uèi, convenguèron de n'en crompar una banastada quand lo costovin passariá.

Lo costovin passèt un brave dimmèrgue matin. E les pastres li crompèron una bèla banasta de cerièjas negraudas.

Paure monde ! Quanha conflada que se n'en fotèron les sèt o uèch pastrons

d'En Cauvés ! Sul còp de las dètz oras totes n'aviáun en dusqu'al tragidor. Que faire alèra ? Degún n'en voliá plus.

- *E ben ! ço faguèt un, adara qu'avèm totes un pete rabanat de cerièjas cal compissar aquelas que demòran.*

E atí* (aquí) les avètz, l'un après l'autre, qu'arrosan tot çò que demorava dins la banasta.

La jornada passèt ; La digestion se faguèt e quand lo ser arribèt, l'enveja tornèt atrapar les pastrons.

S'aturèron* de la banasta, espifidèron la frucha, e...

- *Atí n'i a una que n'a pas atrapat !..*

- *Atí n'i a una autre !*

Faguèron e trafeguèron tant, que las acabèron totas !

Morala : Quand sètz petes d'una causa, la desperdissiatz pas ! Cal sap se ne'n tornaretz pas aver enveja o besonh pus lèu que non z'oc pensatz ?

Lo Parpand

. Eugèni Pagès (1870 / 1961)

De Vic-de-Cera. **Òbra :** *Margarido, comedia ; Toustous, poèmas ; Teatre oubergnat, 3 comedias.*

ONT MORIRAL...

Quand l'aucèl a crescut, cau que quite son niu,
Dessus una autre branca anarà far lo siu.
Partit coma l'aucèl ai portat ma volada
Dins un polit país que s'apèla Cheilada.
D'èstre tan plan tombat merceje lo Bon Dius,
Mai la femna atanben que m'a fach tant uriós.
Atí*, dins qualque temps, prendrai la retirada
Al mièg de gentes prats, al pè de doás cascadas.
Per un pichon castèl ai cambiat mon ostau*
Lo forcut Puèt* Marin ten plaça del Cantau*
D'un costat lo Limon, de l'autre la Foissanta.
Lo Sancí, los Monts Dòr, tot a fèt delai lòngh...
Sabe pas, plan segur, se la Cèra es pus janta*
Quò's atí qu'anarai dormir mon darrièr sòm.*

*cau / cal ; atí / aquí ; ostau / ostal ; Cantau / Cantal ; janta / genta : aimable, gentille.

. Loís Delhostal, Majoral (1877 / 1933)

Nascut a Prunet, ensenhere, elegit majoral en 1924.

Òbra : *Rescouoto, poèmes, 1921 - Los prados, 1923 - Beluguetos, 1928 - Glossari botanic, 1933.*

QUAND MORIRAI

*Tèrra d'Auvèrnha, tu que mon vèrs a cantada
 Quand lo darrièr badal me clavarà las dents
 Quand veirai pus sus ieu ni gautas ni pendents
 Recapta-me* jos'n pèd de ta brossa aclatada.
 L'autan m'alisarà d'una tébia* ventada
 Quand l'èrba va sortir dins les quites morrents*
 Quand, guifles* d'aiga-nèu les rius son pus molents
 E quand l'aucèl prend vam per traire* sa pieutada.
 L'estiu, quand dessul Plomb, s'es aussat lo solelh
 Ausirai batalhar lo sauta-boc, lo grelh
 Esconduts dins les traucs e la tèrra tròp cauda.
 Quand la nèu tombarà sus la cima del puèch
 Me sovendrai del temps ont, a clausa de nuèch,
 La màma m'endurmiá suls ginolhs, dins sa fauda...*

* recapta-me : *recueille-moi* ; * Una tébia ventada : *un souffle tiède* ; * Morrent, *hauteur* ; * Guifle : *gonflé* ;
 * Traire : *délivrer sa chanson*.

. Abat Joan, Simon MATHIEU (1878 / 1962)

Nascut a Cayrols e curat d'Ytrac.

Òbras : *Fusadas de repieuga ; Causòtas ; La pieuleta, teatre.*

PREGÀRIA D'ENFANT

Chant avec musique de Léon Froment

*Voldriái culhir dins lo cièl blus
 Una per una las estièlas
 Quand, lo ser, trinha l'angelús
 Voldriái culhir dins lo cièl blus
 Les lums qu'aluca lo trelús :
 Mas manòtas son pas pron bèlas
 Voldriái culhir dins lo cièl blus
 Una per una las estièlas...*

*Mon Dieu, seriái ben tròp urós
 D'amanar sonca doás estièlas
 Per esclarir nòstres cantons,
 Mon Dieu seriái ben tròp urós
 De faire veire a mos frairons
 Aquelas lusentas candièlas !
 Mon Dieu, seriái ben tròp urós
 D'amanar sonca doás estièlas.*

*Fasètz tombar del paradís
L'estièla la pus pichinòta !..
Escotatz l'enfant que vos ditz
Fasètz tombar del paradís*

*L'estielòta que vos sonrí
L'atraparai dins ma manòta.
Fasètz tombar del paradís
L'estièla la pus pichinòta !..*

. Loïs Debrons, Majoral (1884 / 1941)

Nascut a Boisset (Cantal)

Òbra : *Cançons auvernhatas ; Al Canton (contes)*

NOGALHAR

*Boriaires e belets, cadun amb son martèl
So'n tren de nogalhar, coma fáun cada annada
Alèra que, de nèu, la tèrra es acatada
E qu'un vent negre, freg, estifla pel combèl.
Pels enfants, aquel jorn es una granda fèsta
L'òm les vei atemats, coma polas e gals,
A folhorgar les cròts, ne sortir les nogals
Qu'a ponhats, al ceston, getan d'una man lèsta.
A defaut de martèl dels òmes amb lo ponh
Tustan suls rascalons, escrassan las coquilhas
Qu'acaban d'enlevar las femnas e las filhas.
Quand áun plan trabalhat, aquel qu'a lo renom
De saber plan cantar, guífla l'oire, pecaire !
E canta, fa dançar, fauta de cabretaire.*

AMIC LEGEIRE, GRELHON, GRELHONA

Aquí arrestam la culhida d'aquela garba de flors. Aquelas flors, totas espelidas sus las tèrras d'Auvèrnha, ne dison pro sus l'amor de nòstra lenga, tal qu'es clavelat al còr dels nòstres cosins auvernhasses.

Ne retrobarem encara qualques unas dins las pajas de la part darrièra de la Revista, après que vos aurem parlat del Majoral Pèire-Celestin DELRIEU.

Disèm adejà un mercé grand al Felibrige d'Auvèrnha. *Canta-Grelh* ten tanben de dire son grat a son capiscòl lo Majoral Zéfir Bòsc que s'es balhat belcòp de mal per atraçar tota aquela polida garba.

CANTA-GRELH

DOS LIBRES NOVÈLS

Gabrièl SEGURET : *Pels puèches del Levezon, quelques racontes e remembres* (Lo Grelh Roergàs, 15 avenguda Tarayre, 12000 Rodez, 1997, 75 p.)

Francis JAMMES : *Le roman du lièvre*, revirat en occitan per Cantalauca (Col. Sètz bilingües, Cultura d'Oc, 31 avenguda de l'Abadiá, 12000 Lo Monastèri, 1997, 47 p.)

Es una causa coneguda, la literatura d'òc en Roèrgue demòra fortament marcada, per dire pas condicionada, e aquò dempuèi la respelida felibrenca del sègle passat, per una ruralitat omnipresenta. Bodon el-meteis, malgrat la simbolica que delargava e les sòmis interiors dont se noirissiá, posquèt pas escapar a la preséncia recurrenta, al nivèl de la siuna inspiracion, de las influéncias del mitan dont èra sortit, qu'i pegava duscas a l'ama e que le pastava de sa cultura.

Partent d'aquela constatacion, non se cal estonar se le darrièr libre paregut dins la colleccion del Grelh-Roergàs trata un còp de mai de las condicions d'existéncia dins le monde rural, per l'escasença pendent las annadas 40 dins l'encontrada del Levezon. Le paire Gabrièl SEGURET, dont les auditors de Radiò Rodés avián aimat la revirada occitana qu'aviá feita del roman d'E. BOULOC *Los Pagés*, gardèt sa vida tota un amor quitament carnal per sa tèrra e sa lenga. Aquel raconte levezonenc, que l'autor ailàs posquèt pas acabar, sentís pas la farlabica e, subre mai d'un sicut, pren valor de testimòni uman. Amans BATUT ajèt una crana idèa de recuperar aquel manescrit, de l'adobar e de lo far editar. G. SEGURET aviá la pèl e l'abeluc d'un escrivan autentic ; e qu'una lenga polida, druda e coladissa saviá manejar quand daissava parlar son còr e sa memòria.

Cantalauca, el, sembla escapar a n'aquesta mena d'atavisme campestral e barrutla en tota libertat dins las arcanas de la literatura internacionala, menant sens lassiera mas ambe punhor una obrassa de reviraire que, a través la colleccion "*Sètz bilingües*", balha a las letras d'òc un resson universal de bona venguda. Aquí que nos sortís de sa tireta una adaptacion occitana del *Roman du lièvre* que l'escrivan bearnés Francis JAMMES publiquèt a la debuta del sègle. Cal precisar qu'aquel LEBRAUD a pas grand causa de comun ambe las evocacions animalières de la FONTAINE, Colette o Loís PERGAUD. Ne dona una vision poetisada, passada al mòtle de l'umanisme crestian. Una traduccion inspirada, que deguèt pas èstre totjorn aisida de menar çaquelà, ont senhoreja un còp de mai l'engenh de Cantalauca e sa remirabla coneissença de la lenga nòstra.

Joan FOURIÉ
10 / 0 9 / 97

UN ÒME, UNA ÒBRA

Majoral Pèire - Celestin DELRIEU

(1915 / 1991)

Pèire-Celestin nasquèt a Santa-Maria del Cantal. Comencèt sos estudis a Sant-Flor e las butèt a Clarmont. Militari per dever patriotic, puèi professor, se metèt sul tard a estudiar e ensenhar sa lenga d'òc. Meteissament se botèt a l'escriure. Son òbra abundosa e de qualitat li meritèt la cigala d'òr de majoral del felibrige en 1982. Relevava aital la cigala veusa d'Enric MOULY. Pèire-Celestin èra al Grelh Roergàs dempuèi fòrça temps, grand amic del Roèrgue e fidèl a totes nostres Acamps. Lo

Grelh Roergàs l'oblida pas.

Merceja aici lo majoral Joan FAY de nos parlar de son crane AMIC, plan tròp lèu despartit.

GRELH ROERGÀS

LA FONT DEL SOVENIR SE TARIS PAS...

Vòli evocar dins nòstra lenga de las tèrras d'òc l'ardorós e tan profitable trabalh d'aquel mèstre de la lenga e de la cultura occitanas en Auvèrnha, tal qu'o foguèt Pèire-Celestin DELRIEU.

Aparament de la patria francesa contra l'envasidor vengut d'en defòra, e aparament de la cultura d'òc a la sens-contra de l'oblit, aquí avètz tota la vida e tot l'engatjament d'aquel Òme !

. DELRIEU apareire de la tèrra francesa :

Oc sabètz, que, del temps de la darriera guèrra, demorèt pas los pès dins sos esclòps.

Volontari pèr s'engatjar dins la Resisténcia, i faguèt son primièr trabalh d'aparament que li valguèt la Crotz d'Oficièr de la Legion d'Onor e lo grada de Coronèl, e que fai que sos camaradas ancians combatents son aquí, nombroses, à l'acompanhar. Saludarem donc sa memòria, d'en primièr, ad aquel títol.

Tornat à la vida civil, P.-C. Delrieu se lancèt dins un segond aparament : Aquel de la lenga e de las tradicions d'Auvèrnha.

El, l'estudiant del Seminari de Sant-Flor e de la Facultat de Clarmont comprenguèt que son trabalh d'ensenhaire lo deviá menar à-z-atropelar los Auvernhas de fòra país, aquelles de Granòble ond èra professor de Letras.

E, de Granòble emai de Lion, aquelis Auvernhas atropelats marchèron pèr

manténer la lenga e las tradicions d'Auvèrnha.

Se faguèt aquí un crane trabalh, vos arrespònde, menat de man de mèstre per l'amic DELRIEU : se dancèt, se cantèt, e se diguèt tantas d'istòrias en lenga nòstra que Pèire-Celestin DELRIEU : faguèt un libre : *Las Repapiadas de la Duganèla*, que tota l'Auvèrnha se n'espètèt de reire.

Mas, tot aquel trabalh se faguèt pas d'esconduda, e lo Felibrige de MISTRAL, al delai d'Auvèrnha, que siasca en Lemozin, en Gasconha, en Lengadòc, Provença... velhava e compenguèt que i aviá amont, chas nosaltres, un enfant de Santa-Maria-del-Cantal que faziá estreluzir la lenga...

E Pèire-Celestin Delrieu, tu, seguères elegit Majoral a la Santa Estella de Niça, e auguère, ieu, lo plazer bèl de te remetre aquí, à Sant-Flor, al Ostal de Comuna, la Cigala de Gasconha qu'aviás plan meretada, aquela que portèt, avant tu, lo grand MOLÍ de Roèrgue.

D'aquí, lo flòc de tas òbras en lenga d'òc tariguèt plus daica al jorn d'anueit que nos quitas : Aquò seguèt *Lo Ròc de la Cresta*, tan bèl romanç d'una bòria que s'alanda e de ta familha, puèi aquel *Floquet* de contes revirats d'Henri POURRAT en lenga nòstra, e *Picaucèl* ond poesia e pròsa se mèsclan dins un pontarre gostós, e *Feu du ciel, feu vengeur*, aquel libre en francés, pèr nos deire coma meteguères ta joineza al service de la França, tals aquelses del Mont-Mochet et de Sobizèrga.

Pèr totes aqueles engatjaments que seguèron los teunes, mercés, amic DELRIEU.

La fònt de ta vida a tarit. La fònt dei sovenirs tarís pas, jamai.

Joan Fay
11 de Julh de 1991

La lausa de Durenca (8 - 08 - 97)

ÇÒ QUE P.-C. DELRIEU DISIÁ D'ENRIC MOULY

P. C. DELRIEU, elegit Majoral en 1982, reculhiguèt la Cigala de Gasconha, veusa d'Enric MOULY. Es donc el que faguèt lo Laus de MOULY a la Santa Estèla d'Espalion per Pentacosta de 1983. Aquí cossí s'acabava lo sieu Laus :

I auriá cent còps mai a dire de l'òbra d'Enric MOULY, del roman sobretot. E ieu ai plan consciença d'aver pas tot dich, d'aver pas tot après del "*Mèstre Roergàs*". Es clar qu'aqueste, dins sa longa vida, a tot escrich de çò que sèm, de çò que devèm faire, nosautres, òmes d'òc. Devèm donc pas quitar de legir e de tornar legir sos libres, per n'aprigondir la significacion.

Per ne retèner que lo mai important, vos dirai auèi qu'avèm totes a soscar sobre son conselh major "*d'emploiar sa vida a far quicòm de brave e de grand*"; avèm a sègre son eisemple sul camin drech que nos a traçat; avèm coma nos o a dich. "*A luchar per mantèner a nòstre país sa lenga qu'es la clau de son èime, de sa noblessa, de sa libertat*"; avèm a passar "*la flama santa*" als joines que montan.

Escotam Ugèni Seguret que nos parla per la votz de Mouly : "*Quitatz de chimar, sang de grelh ! E butatz mon òbra ! Es per ela qu'avèm luchat ensemble tota nòstra vida en cantant, per que la sabèm bèla e granda e santa ! Es pas fini - da e tant s'en manca...*"

"*Qu'una litçon per nos-aus qu'avèm pas benlèu una fé tant prionda e tant enraissada coma la siá !*" (C. MATHIEU).

Gardèm nos d'oblidar aquela leiçon ; E sovenèm nos de son darrièr messatge, - caldrà, de segur í tornar sovent, - d'aquel "*testament de MOULY*", tant esmòuvent :

**"Paure pòple ! Se sabíás consí t'an mentit ! Se sabíás consí t'an torsut !
... S'agiriá que te revelhèssa, paure pòple endurmit !.."**

Enric MOULY soldat, Enric MOULY ensenheire, Enric MOULY filh de la tèrra roergata, Enric MOULY dins la vida de cada jorn : Un òme que s'es ganhat nòstre respèch lo mai priond.

Mès, Enric MOULY, portaire de la flamba occitana, apareire afogat de la lenga d'òc, li devèm remiracion e fidelitat... Es per nautres un dever d'assajar de lo sègre, de luènh, coma lo pastre sèg son estiela a l'asuèlh del ser.

Pèire-Celestin DELRIEU,
Majoral del Felibrige, Cigala de Gasconha
Escrich a Rofiac de Sanct-Flor, lo 7 de mai de 1983.

Collection AL CANTON

SAINT-BEAUZÉLY
Castelnau-Pégayrols - Montjoux
Verrières - Viala-du-Tarn

Le livre (texte en français, témoignages en occitan)

- Préface de Armand VERNHETTES, conseiller général

Lo país e l'istòria

- Notices historiques communales
- Les noms de lieu et les origines
- L'histoire et l'ancien occitan (XIIe - XVIIe siècles)
- Documents historiques des XVIe et XIXe siècles

Un còp èra

- *Lo vilatge*
- *La bòria*
- *L'ostal e l'ostalada*

- *Cants, musicas e contes del canton de Sent-Bausèli*
(textes enregistrés sur la cassette)

La cassette: 1 heure de chants, contes, formulettes...

Descriptif du livre : 240 pages, 350 photographies et cartes postales anciennes. Format : 20 x 28cm. Impression en noir sur papier 135g. Reliure: cousu-collé.

Descriptif de la cassette : Durée : 60'. Stéréo. Jaquette couleur. 32 chanteurs, conteurs...

Prix : 250F pour le livre, et 60F pour la cassette.

Lo 8 d'agost 1998

*La SAINT-JUSTIN del GRELH-ROERGÀS se farà
a SÉVERAC-LO-CASTEL*

Li se parlarà de Paul Gayraud que i nasquèt en 1898.

CONTES E POÈMAS

Per aqueste còp es l'Auvèrnha que tenèm de metre a l'onor.

. De la pluma destricada del majoral DELRIEU avèm doás paginas tiradas del raconte "*Lo Ròc de la Cresta...*" Un plaser, un regal, tament plan la vida nos i es tornada.

. Joan VEZOLA a sa plaça marcada al paradís dels bons contaires. Dobtam pas que prendretz plaser de legir la coquinièira de "*Blasi, lo monièr*", contada per el.

. Joan-Maria GASTON demòra totjorn tan jove. L'avèm vist al Fèl per la fèsta de la Vinha, coma a la Vinzèla - Grand Vabre, l'an passat. E sa pluma viva s'arrèsta pas de córrer. Un òme que nos fa lum dabans !

. Dins son biais personal, Felix DAVAL sap meravilhosament pintrar. Per pichonas tòcas, a còps de frasòtas cortetas lo tablèu se fa davant vos - De qué cache lo Francés per lo far tan soscaire ?

. Avèm gardada bona sovenença de Joan-Maria BONHOMME de Polminhac, fidèl de totes los acamps occitans. Aicí dins son poèma nos parla del Barrés.

. Joan FAY, clavarà lo tot en proclamant son estima per Roègue. Un cant d'amor que nos toca al viu del còr...

UN PAURE : CURA-TOPIN

Dins lo "Ròc de la Cresta", P.-C. DELRIEU conta la vida d'una familha, tala qu'el la cóneguèt al siu ostal. Estil simple e agradiós, qu'òm s'alassa pas de congostar... :

Era ambe lo baston que Cura-Topin tustava a la pòrta, coma fach esprès, a l'ora que lo repais de miègjorn veniá de començar...

"Lo Bon Dièu vos garde la santat" ; s'anonciava cada còp amb aquelas paraulas...

E la Justina, cada còp, li respondiá : *"E ! Vos esperàviam pas auèi, brave òme... Venètz, sarratz vos del canton... Podètz quitar vòstre saile e vòstra biaça ; Laissatz los darrièr la pòrta d'intrada... E venètz vos calfar"...*

La femna aviá páur que lo paure li empliguèsse l'ostal de neiras, o de pesolhs... Es per aquò que li fasiá pausar lo fais lo pus gròs entre las pòrtas...

De paures ne passavan d'autres... Mès aqueste èra coneigut, de Clavereita e de tot lo país, coma lo lop blanc... Om lo recebiá ambe gràcia, gaire ben coma un convidat... La Justina se despachava de li escalcir una escudelada de sopa e de li fa còire un uòu dins lo bolhon o la cendre. Una crosta de pan, lo bocin de fromatge ; e l'òme èra assadolat e content... Quand i aviá de pompa sus la taula, el, coma los autres, aviá drech a son morcèl ; e mai al veire de vin per lo far davalar...

Gaire ben òm lo recebiá ambe plaser... Sobretot los enfants aimavan de l'agachar s'assetar al ras del fuòc e lecar son escudèla... Aquò li prometiá una velhada agradiava ambe de contes a far tremblar e de racontes a s'espètar de reire.

Lo mond l'avián sobrenomat Cura-Topin ; cadun pel país l'apelava d'aquel escais-nom ; e gaire deguns sabiá son nom vertadièr. Una mania, un bocin drolleta, lo li aviá fach glenar, despuèi d'ans e d'ans... A cada escudèla de sopa que manjava, al moment de portar a la boca la darrièra cuelhièra, l'òme se metiá a dire, gaire ben a cantar, d'une voetz del curat al patèr ; *"E lo topin es curat"...* Pensatz que los drollets e drolletas, al torn de la taula, avián pena a se téner de reire... El mai sabiá que tot lo mond l'apelava : *"Cura-Topin"* ; E preniá plaser, çò sembla a jamai oblidar de dire aquelas paraulas *"sacradas"...*

Atal, Cura-Topin s'èra fabrejat un personatge... Sabiá, lo gusàs, ont anava èstre plan rebut, ont i aviá bona taula e mota de fen mofle, ont empliriá lo dedins e passariá una nuèch de sòm priond, endurmit coma un socàs.

Clavereita èra un d'aqueles ostals que lo mespresavan pas... E el se cresiá obligat de tornar la politessa, de se far parlaire e contaire e mai cantaire...

Gaire anat per las escòlas, ges instruit, aquel paure... Mès aquò l'aviá pas empa-chat de durbir los uèlhs e las avelhas e de s'assabentar de son biaís... Pas un menestrièr, pas un salta-en-banca ni un jonglaire... Mès un contaire que sabiá dire de contes meravilhoses e un cantaire que cantava las cansons las pus polidas ; E un

òme desirós de far plaser, de rendre a totes un pauc del ben que la Justina li fasiá...

Un prangieiron pel fen lo vèspre... Pas besonh de li anar far veire ont èra la granja ; Cura-Topin o sabiá. E se bastissiá son nis tant plan coma l'aucèl fa lo sieu. Apressò tornava al canton e se disiá d'ataca pel sopar... E de son mèime biais, coma a miègjorn, curava son escudèla e estremava tot çò que la Justina li presentava...

*"Coquin e magre coma un pic,
Lo bogre aviá bon apetís"...*

Après lo sopar, la velhada esperada de totes comença... Celestin prend sa plaça al canton ; Cura-Topin se met al ras d'el, a la poncha del banc sarrat un bocin vel fuòc... Mès deguns dels joves aimava pas de se sèire a son costat ; Ço disián los dròlles que sentiá la chica e l'odor ispra del tabac e de la crassa mesclats... Son grand plaser, après lo sopar, èra de demandar a Celestin una presa de tabac a fumar e de lo raunhar un tròç de la serada... Ço que fasiá defèci atanben es que, de temps en temps, Cura-Topin trasiá un escupit negrós, que partiá subte coma una pissada de canh e anava tombar al mièg de la flamba. Deguns escupissiá coma Cura-Topin...

Quand tot lo mond èra prèst, al torn de la taula e del fogal alara Cura-Topin demandava : *"Que volètz que vos diga ? Conte de volurs o de brigands ? O se volètz una canson ? O una istorieta farçaira de Topinet ?"*

Questions sans importança... Un voliá quicòm, un autre quicòm mai..., Jamai se serián metuts d'acòrdi... Si ben que Cura-Topin fasiá çò que li plasiá ; Cantava o contava o los dos ensemble, coma li veniá a l'idèia.

Majoral Pèire-Celestin DELRIEU

UN CONTE DE BLASI, LO MONIER⁽¹⁾

Blasi beuviá plan lo vin, mai saviá atanben lo faire beure. Que volètz ? Del temps que l'òme qu'aviá portat del gran à mòlre estunha una pauca à l'ostal amb lo monièr, l'Anna, la monièira davalava al molin per s'assegurar que tot marchava plan. E, tant qu'èra aquí, oblidava pas de tornar moldurar⁽²⁾. Blasi aviá moldurat per l'ase e per lo tesson. Calí ben qu'ela moldurèssa per las cabras e per las polas.

D'una pauca à l'altra, les dos òmes, le ser, èran sovent un pauc calds. E aquel que s'en tornava amb la farina e lo bren⁽³⁾ trobava una femna enchiprosa en d'arribant à l'ostal :

"Blasi t'a encara fach pintar ! E d'aquel temps l'Anna es passada als sacs ; Lo còp que ven, aquò sarà ieu qu'anarai al molin !"

Alèra calí pesar les sacs de farina e las sacas de bren, mes l'i aviá totjorn à pauc près lo compte. Blasi bon monièr, per mièlh escrassar lo gran, l'arrosava dins l'entremièja amb d'aiga canda de la fònt. E aquela aiga, partiá, mesclada amb la farina,

e lo bren, e auriá fach compés⁽⁴⁾ ambe çò qu'aviá moldurat la monièra. Aquò, la femna ò sabiá pas. Mès, comprendiá, praquò, que son òme s'èra fach colhonar de qualque biaï, e demorava enrufada tota la setmana.

Sufís que Blasi e l'Anna avián lo pòrc lo pus gras, l'ase lo pus valhant, las cabras las melhoras de lach e las polas que pondián lo mai de tot lo país.

La femna de Blasi aviá una neboda que veniá de se maridar. Les dos joves tardèron pas à venir far una visita al molin. Mès, la bèla-maire aviá avertit son gendre.

"Mefiatz-vos ! Blasi vos fara pintar, paubre Marcèl ! E se volètz que vos daïsse en una⁽⁵⁾, vau mai deïre qu'aimatz pas lo vin. E tu Joaneta, as qu'à pena de ò afortir, se Blasi ò vol pas creïre."

La Joaneta e Marcèl arriban al molin.

"Avètz agut una bona idèia, anem ! Acabatz d'entrar."

E còp-sec, Blasi lèva la trapa per davalalar à la cava :

"Sètz vengut de pès. Deubètz aver amassat sed. Anem tastar per començar aquel vin blanc que me portèron lo mes passat."

" - A ! Davalassiatz pas per ieu, ço ditz Marcèl. Aime pas lo vin.

- Volètz reïre, un òme de vòstre atge ?

- Aquò es vertat, tonton, ajustèt la Joaneta ; Beu que del lach !"

Blasi aguèt lèu vist de que nen virava⁽⁶⁾.

Tornèt tampar la trapa. Mas aviá son idèia.

" - Se aquò es aital, vau anar mòlzer una cabra. Auret del lach tot cald !

- Es pas la pena : Beurai ben d'aquel del matin."

Mas Blasi èra déjà à fòra e apelava las cabras que brostaván per las còstas vès Birjat : *" Pelelé ! Pelelé !"⁽⁷⁾*

Las queïtas⁽⁸⁾ davalan pel travèrs e arriban. Blasi las claus dins l'establon, prend la sèla e la conquesta⁽⁹⁾, passa darrièr la premièira e se bòta à la mòlzer. Los dos nòvis èran demorats ambe la tanta.

Blasi tòrna amb sa conquesta plena. Sa femna aja⁽¹⁰⁾ una escudèla per Marcèl. Lo lach de cabra a del gost, mas, aquel de las cabras del molin n'aviá encara mai. Blasi l'i aviá abocat un bon veïre de presura.

" - Cossi trobatz mon lach, Marcèl ?

- Es plan bon, per ma fe. Ieu aviá jamai tastat, de lach de cabra. Mas compren - de ab ora per de qué les cabecons áun tan bon gost.

- E ben ! Vos geïnassiatz pas. Tenètz : Una altra rajada tant qu'es cald. Rega - latz-vos."

La Joaneta buviá lo café ambe la tanta ; l'i botèt à pena la lach. Mès Marcèl nen lampèt doás escudeladas⁽¹¹⁾. E la monèira li faguèt :

"Tastaretz ben un talhon de fonharda ?"⁽¹²⁾

Marcèl se faguèt pas pregar. Mas aquò li donèt sed. Blasi beuviá del vin ; E lo nebot saguèt obligat de li demandar una altra rajada de lach...

Aquò fa que quand tornèron partir, lo ventre de Marcèl acomençava de li dòlre. E èran pas à mièja còsta que li calguèt s'apostar ⁽¹³⁾ pel premier còp.

"A ! quònha foira ! Puta de lach !"

E aquò s'acabèt pas aquí. Aquò durèt tot lo long del camin ! Quònha debonda-da !

"A ! Soi pas prèste de tornar tastar lo lach de cabra !.. Atanben, quònha idèia d'escotar ta maire !"

Al molin da Jordin, Blasi disiá à la siá femna :

"Quand Marcèl tornarà, veiràs qu'aurà acostumat lo vin !"

*D'un racònte d'Antòni POMARAT
aprestat per Joan VEZÒLA.*

Indicas : ⁽¹⁾ monier, monieira : meunier (ière). Contraction de molinier, molinieira ; ⁽²⁾ moldurar : (verbe formé sur mòlre : moudre). Prendre une part de la farine en paiement de la mouture ; ⁽³⁾ lo bren : le son. ; ⁽⁴⁾ auriá fach compés : aurait compensé le poids ; ⁽⁵⁾ que vos daïsse en una : qu'il vous laisse tranquille ; ⁽⁶⁾ de que nen virava : ce qu'il en était ; ⁽⁷⁾ ! peulé ! interjection : pour appeler les chèvres ; ⁽⁸⁾ las queitas : les biques, les chèvres ; ⁽⁹⁾ la conqueta : diminutif de conca : conque, bassin, cuvette ; ⁽¹⁰⁾ aja : verbe ajar : prendre un objet qui se trouve à sa place ; ⁽¹¹⁾ doás escudeladas : deux écuelles ; ⁽¹²⁾ fonharda : sorte de flan ; ⁽¹³⁾ s'apostar : se baisser.

TOT SE DERRÒCA

*L'estiu s'acaba tristament ;
Après quauques jorns solament
De calor, la pluèja es tornada
Tot es virat d'amont-d'aval
N'entendèm pus lo picoral
Cantar sul garric de la prada.*

*Autres còps nos disiá : "Plèu, plèu"
Quand las nivols al fons del cièu
Del soguelh cucavan l'esclaire
Amb'aquel meichant temps, a pret
Presque sigur un còp de fret
E s'es enromassat, pecaire !*

*Dins son trauc, demòra arrucat
Agara tot es derrocat
Un pauc pertot sus nòstra tèrra
~~Li a plus de primas~~ e d'estiùs
E las calhas al bòrd dels riùs
Son partidas, quanha misèra !*

*Auèi, a l'entorn dels masuts
Pastres e vachièrs cantan plus
Quand las grinçanas son floridas.
Plus d'esquillas e d'esquillons !
Sols de chavals e de motons
Sus nòstras montanhas polidas.*

*Mès, quand barran les atelièrs
Alèra un fum de vacancièrs
O, se volètz mièlhs, de toristas
Per venir se guiflar d'èr viù
En ribambèla, cada estiù
Montan se quilhar sus las crestas.*

*E tot aquel monde s'en va
Plan sovent, la cana a la man
L'un darrièr l'autre e l'amma uriosa
A la poncha del Puèit Mari
Que sembla tot endolorit.
De qué ne pensa VERMENOSA ?*

Joan-Maria GASTON, Mèstre en Gai Saber

UN PAIRE SOSCAIRE

Es cinc oras de l'ora d'ivèrn. Lo Francés mena son cabau ⁽¹⁾ per la Parrò. Un tròç de la prangièra a ebrancat. Un quite garric i es passat, pr'aquò dison que sa fuèlha fa pissar lo sang...

Aicí dejà quò's dins l'ombra. Lo solelh davala dapasson, qui l'a que trescond ⁽²⁾ darrìer Barriac. Plantat pel prat, lo paisan agacha manjar sas vacas. S'ausís d'autres esquillas. Lo rivatèl ⁽³⁾ crebat per la secada cascalha ⁽⁴⁾ pas.

Enfin lo Francés barra la cleda e engulha lo camin. Va doçament, lo cap baissat. Drèch davant el, lo vilatge. Pas un bruch. Tot lo monde s'es claus.

Tanlèu arribat, lo Pagés s'estrema dins son estable. Quau sap ? Benlèu va veire de la Guindona qu'a pas getada aqueste ser a causa d'una decenta ⁽⁵⁾.

Al cap d'un moment qui l'a per la barrièra ⁽⁶⁾. S'assièta sus la paret, al ras del grand telh ⁽⁷⁾. Son baston, lo ten de las duás mans e fa anar dapasson sul pavat. Un vent fresc s'es levat. Dejà Magalona ⁽⁸⁾ lusís. Pel vilatge les esclaires s'alucan. Mès lo coarro es pas preissat de dintrar. A l'ostau i a sa femna, la Matilda. Dempuèi tres setmanas, sa filha unica, la Marisa es al licèu a Marlhac, e mai s'es plan acostumada. A son paire, li sembla qu'es partida per totjorn.

Francés ! Tu que te vantavas que ta dròlla trabalhava tan plan en classa... Tu que voliás que trimèsse pas tant coma sos parents quand seriá bèla... M'áun dich que lo ser que la menères al licèu, t'escondères ⁽⁹⁾ per te boissar les uèlhs.

Aqueste còp es plan nuèch. L'òme, totjorn assetat sus la paret, sosca. Son regard ròda sus l'estable modèrne, l'engard de las embaissas ⁽¹⁰⁾, l'ostau qu'a refach de nuòu e ont i a tot lo confort. Pensa benlèu a sa bòria ont, dempuèi l'òngtemps, de paire en filh les Pagés áun viscat ⁽¹¹⁾, áun trimat e son mòrts.

Dels aucèls de nuèch cantan. Un can fa lo jap del lop ⁽¹²⁾. Tot d'un còp l'Angelús s'òna. De jol grand telh una ombra bèla se lèva... E camina. Sens cap de sabor, lo Francés va a la sopa.

Felix Daval
Los fraisses èran tombats

Indicas : ⁽¹⁾ cabau : cheptel, bétail ; ⁽²⁾ trescondre : disparaître à l'horizon ; ⁽³⁾ rivatèl : petit ruisseau ; ⁽⁴⁾ cascalhar : gazouiller, murmurer ; ⁽⁵⁾ decenta : mammite ; ⁽⁶⁾ barrièra : cour de devant la ferme ; ⁽⁷⁾ telh : tilleul ; ⁽⁸⁾ Magalona : Vénus, l'Étoile du Berger ; ⁽⁹⁾ s'escondre : se cacher ; ⁽¹⁰⁾ embaissa : machine, outil ; ⁽¹¹⁾ viscar : vivre ; ⁽¹²⁾ far lo jap del lop : hurler comme un loup.

BARRÉS EN CARLADÉS

L'istòria nos dis que lo nom de l'encontrada,
Carladés, es vengut de castèl de Carlat,
Aquela fortaleza, sus una rocalhada,
Basalte dominant la rota de Raulhac.

Aprèp, lo Carladés se càmbia de familha,
Devenuèt lo refugi de la Reina Margòt ;
La plaça fòrta, amont, a un ròtle de velha
Mas las guèrras civilas trebolan lèu lo sòrt.

Lo comte de Carlat brava lo rei de França,
E lo castèl del còp se tròba derocat ;
Plus de senhors aici, ara es l'esperança
Pertot dins lo país de faire l'unitat.

Sul camin de Roègue, en tèrra cantalesa ;
Croprières, Messilhac, son pus prèp de Raulhac,
Mas La Capèla, La Crotz Barrés son vilas carladesas,
Lo Barrés amb lo Mur es dejà luènc d'Aurlhac.

Jocat sus un grand puèch, amb un castèl en roina,
Les ostals arrapats, vaquí Mur de Barrés,
Plaça de Monacò, l'ostal de la comuna,
Lo prince de Monègue, senhor del Carladés.

Òc, Vic en Carladés, es ben la capitala
D'aquel ancian canton e d'aquel terrador ;
Que te consacre donc l'istòria regionala !
Qu'en Montaudon lo Monge ajas ton trobador !

Joan-Maria BONHOMME*
Mèstre en Gai-Saber
Al còr del País Verd - 1990

* Nascut a Polminhac, ras Vic de Cera en 1908.

L'ESCLOPIÈR DE MAUBÒSC ⁽¹⁾

Al temps vièlhs, i aviá amont a Maubòsc, lo país dels "Caça-lops", un esclopièr qu'apelavan "Figaret".

Un dimenge matin, Figaret èra davalat dins la ribièira de Brezons per crompar sus pèd, del mossur del castèl de Lescura, una dotzena de vèrnhes.

Los dos òmes anèron veire los aubres, los causiguèron, los marquèron, ne discutèron lo prètz ; e, lo mercat conclús e lo pache d'un còp fach, lo mossur convidèt Figaret à bèure la gota... Aprèssò, Figaret podiá pas far de mens que d'anar trincar a l'auberga ambe los companhs brezondís, e de mai d'un pinton...

Un bocin pus tard, al moment que Figaret s'aprestava a tornar préner la carrièira que monta vès la planesa de Vigrós e de Maubòsc, las campanas se botèron a sonar la messa granda.

L'esclopièr, òme de cresença e de religion, se diguèt : "Me caldriá pr'aquò pas mancar la messa..." E dintrèt a la glèisa.

Lo curat, aquel dimenge n'èra pas de bona imor... Cal dire que sos parroquians de Brezondís e de Brezondinas li ne fasián veire de totas.

Era tot aquò, e belcòp mai encara, que la brave vièlh curat reprochava a sas oalhas e sens i anar per quatre camins...

L'esclopièr, se pensava que de totas aquelas sornetas, el, un Caça-lops, n'aviá res a faire e n'escotava que de la meitat d'una aurelha... E tot d'un còp, l'òme se menteguèt a becar ⁽²⁾ ; e, un parelh de minutas, s'endormiguèt.

D'aquel temps, l'òme de Dieu èra rotge de colèra e gulava : "Brezondís et Brezondinas, lo Bon Dieu es pas content de vautres ; E quand sonaretz à la pòrta del Paradís, Sanct Pèire vos virará vès l'infèrn... Rapelatz-vos, òmes et femnas de pauc de cresença, lèu anatz quitar aquesta tèrra e lo diable negre vos enforçarà dins las flamas del fuòc sempitèrnal..."

L'esclopièr, los brams del curat li avián fach faire un salt, e per meitat estabosit, tot dejosvirat ⁽³⁾ d'ausir aquela voètz del tròn e d'entendre aquelas darrièiras paraulas, se levèt de còp de la siá cadieira e gulèt, pus fòrt encara que lo curat, que las menetas, elas mai, se desrevelhèron : "Ièu m'en foti de çò que disètz, que soi pas da Brezons ; soi un Caça-lops..."

E Figaret, sens esperar la responsa, engulhèt la sortida de la glèisa...

Pèire-Celestin DELRIEU

Indicas : ⁽¹⁾ **maubòsc** : village de Malbo, en réalité : Malbòsc o Maubòsc ; ⁽²⁾ **becar** o **bicocar** : somnoler ; ⁽³⁾ **dejosvirat** (**desaubirat**) : désorienté, décontenancé ; de aubire (arbitrium) : bon sens, jugement.

ES PRO FLORIT...

Es pro florit

Lo teu ramèl, tèrra de Roèrgue generosa,
Pèr que nen fascal, uèi lo present als pauruch
Pèr lor mostrar que sola una lucha arderosa
Al ramèl florit d'uei li pòt far portar fruch.

Es pro florit

Lo teu ramèl, tèrra de Roèrgue generosa
Pèr qu'à los qu'áun dobtat l'ajas aduèi ofrit.

Es pro granat

Ton blat madur, tèrra de Roèrgue meissonada,
Pèr que de tant de gran ajas apasturat
De los qu'áun caponat la paurosa mainada
E lor ajas tornat un vam assegurat.

Es pro granat

Ton blat madur, tèrra de Roèrgue meissonada,
Pèr que l'espèr al País d'Oc siaga tornat.

As pro luchat,

Tu lo Roèrgue valent, pèr qu'en còla amistosa
Venguèssim de pertot, d'Albigés al Cantal,
Te portar la frairesa e nòstra ajuda àurosa
Pèr enseim aparar èime, lenga e l'ostal.

As pro luchat,

Tu lo Roèrgue valent, pèr qu'en còla amistosa
Venguèssim t'afortir que res serà laschat.

As pro cantat

Felibressa d'amor al lum escandilhaire
Qué nos enluziguèt, Calelhon poderós,
E tu, als camps de Complibat bèl endralhaire,
As pro cantat tanben pèr nos faire amorós.

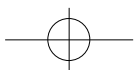
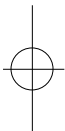
Avètz cantat

E nos avètz donat lo vam escandilhaire
Pèr que tot abandon siaga en nautre arrestat.

*Al Roèrgue amic, ai Roergatses bèlses,
à Calelhon, à tus, nòstre Mouly de sempre.
Joan Fay, 7 d'Agost de 1981.*

34

DECEMBRE 1997

SOMARI

MESSATGE, VENGTUT D'AUVÈRNHA..... 1

VIDA OCCITANA

Novèlas occitanas..... 4

L'AUVÈRNHA A MANTENGUDA SA LENGA

I - Los davancièrs.....	6
Francés de Murat.....	7
J.-B. BRAYAT.....	9
II - Los autors del temps felibrenc.....	11
Los fraires GÉRAUD	12
A. VERMENOZA majoral	15
Loïs DELHOSTAL, majoral	18
Loïs DEBRONS, majoral.....	19

Dos libres novèls (Joan FOURIÉ)..... 20

UN ÒME, UNA ÒBRA

Majoral Pèire - Celestin DELRIEU (Joan FAY)..... 21

Ço que DELRIEU disiá d'Enric MOULY..... 23

CONTES E POÈMAS

Un paure : Cura-Topin, (Majoral Pèire-Celestin DELRIEU) 25

Un conte de BLASI, lo monièr (Antòni POMARAT) 26

Tot se derròca (Joan-Maria GASTON)..... 28

Un paire soscaire (Felix DAVAL)..... 29

Barrés en Carladés (Joan-Maria BONHOMME)..... 30

L'esclopièr de Maubòsc (P. C. DELRIEU) 32

La cadena del còr (Arsène VERMENOSA)..... En cobertura

Es pro florit... (Joan FAY)..... En cobertura